

Το νέο βιβλίο του Θανάση Χειμωνά

Νοσηροί έρωτες

Από την Μ. Θεοδοσοπούλου

Θανάσης Χειμωνάς

Δεν την αγαπάω πια

εκδόσεις Πατάκη, σ. 114, € 9,00

Το έκτο βιβλίο του Θανάση Χειμωνά εκδόθηκε δύο μήνες πριν από τα γενέθλιά του. Στις 16 Ιανουαρίου έκλεισε τα σαράντα. Η ημερομηνία είναι γνωστή, κι ως μνη την αναφέρει το βιογραφικό στο «αυτάκι» του βιβλίου του. Αυτό είναι ένα από τα «μειοεκτιμήματα», όταν προέρχεται κανείς από οικογένεια συγγραφέων. Για τη γέννησή του διαβάζουμε στη βιογραφία του πατρός Χειμωνά, την οποία συνέθεσε προ επταετίας με αριστοτεχνική κοπτοραπτική κειμένων και συνεντεύξεων ο Ευρ. Γαραντούδης, υπό μορφή «χρονολογίου βίου και έργου Γιώργου Χειμωνά». Σύμφωνα με αυτήν, το βρέφος δεν το επισκέφθηκαν οι μάγοι, αλλά ο Γιώργος Σεφέρης και η Μαρού. Ήταν μία από τις τελευταίες επισκέψεις του Σεφέρη. Ήταν, δηλαδή, η χρονιά που έγραψε το τελευταίο ποίημά, το τελευταίο δοκίμιο και τις τελευταίες ημερολογιακές καταγραφές, 22 Ιουλίου μπαίνει στο νοσοκομείο, 20 Σεπτεμβρίου 1971 πεθαίνει. Ο πατήρ Χειμωνάς, γιατρός όντας, διακρίνει σ' εκείνη την επίσκεψη τα συμπτώματα της αρρώστιας και ανησυχεί. Έχει την αίσθηση ότι ο Σεφέρης, καθώς τον κοιτάζει, κάνει μια βουβή ανίχνευση. Τον υποβασιμάζει μέχρι το δωμάτιο, που ήταν το δωμάτιο. «Εκοιμήσεν πάντω. Το έφαγνε με τα μάτια με προσοχή, δεν μιλούσε», γράφει χαρακτηριστικά ο ίδιος. Στο πρόσωπό του θα πρέπει να έβλεπε τη νέα γενιά συγγραφέων, που βρισκόταν στα σπάργανα. Γιατί δεν θα αμφέβαλλε ότι το μίλο κάτω από τη μηλιά θα έπεφτε. Κοιτώντας, μπορεί και να διερωτήθηκε τι θα σήμαινε συγγραφές στις δεκαετίες που εκείνος δεν θα γνώριζε.

Αν μακροήμερε, μάλλον θα απογοητευόταν, αφού ο ίδιος υπήρξε πάντα απαιτητικός και το επιβεβαίωσε εκπληρώνοντας το συγγραφικό του χρέος με το παραπάνω. Θα βρισκόταν εμπρός σε μια γενιά μυθιστοριογράφων που γράφουν με επαγγελματική ευσυνειδησία, αλλά χωρίς τις υψηλές επαγγελίες της δικής του γενιάς για ένα κάποιο νέο πνεύμα. Και ο υιός Χειμωνάς δεν ανιστά εξίρρηση. Κινήθηκε κοντά σε αυτούς τους μέσους όρους. Ουσιαστικά, ως συγγραφέας σταδιοδρόμησε μετά το θάνατο του πατέρα του (27/2/2000), εντός της ληξάριας πρώτης δεκαετίας του 21ου. Από την αρχή, ωστόσο, από το πρωτόλειο «Ραμόν» του 1998, υπήρχε ένα χαρακτηριστικό που έδειχνε να διαφοροποιεί τα βιβλία του. Το κυρίως ρεύμα των μυθιστορημάτων των νέων συγγραφέων αυτής της δεκαετίας χαρακτηρίζεται από την αναλυτική αφήγηση, που στρογγυλεύει τους χαρακτήρες και δένει την πλοκή, με εξηγήσεις και επεξηγήσεις. Η αφήγηση του υιού Χειμωνά θα λέγαμε ότι είναι ελλειπτική. Παρατηρείται μια βραχυλογία, που θα μπορούσε

Φωτογραφία του Λάζαρου Πάντου

να εκληφθεί ως έλλειψη σαφήνειας και να αποδοθεί σε αδυναμία έκφρασης. Πιθανώς γι' αυτό δεν επισημάνθηκε, αφού, ως υιός επιφανών γονέων, τον υποδέχτηκαν με εγκωμιαστικές και μόνο κριτικές.

Από βιβλίο σε βιβλίο, αντί να απαλειφθεί, ενισχύθηκε, δείχνοντας τον εμπρόθετο χαρακτήρα της. Ο Χειμωνάς δημοσίευσε πέντε μυθιστορήματα, με χαλαρή πλοκή και ήρωες που προβάλλουν ως ανεξιχνίαστες ψυχές, σύμφωνα και με τον τίτλο του τρίτου από αυτά. Πρόκειται για ανώριμους, ενοχικούς, καταθλιπτικούς έως και μανιοκαταθλιπτικούς, με κρίσεις πιανικού και αυτοκτονικές τάσεις, που δημιουργούν την εντύπωση ανοκλήρωτων χαρακτήρων. Κάτι σαν προπλάσματα ηρώων. Μυθιστόρημα χαρακτηρίζει ο συγγραφέας και το καινούριο βιβλίο του, παρότι έχει τη μισή έκταση από τα προηγούμενα και, μετρημένο με τη μεζούρα, θα αποκαλούνταν νουβέλο. Ισως, όμως, να είχε κατά νου το παράδειγμα του πατέρα του, που τιτλοφορεί το τρίτο βιβλίο του, έκτασης μόλις 32 σελίδων, «Μυθιστόρημα». Το 1966, ο τριαντάχρονος τότε συγγραφέας έσπευδε να διευκρινίσει ότι ο τίτλος δεν είχε σχέση με το θέμα, αλλά ότι με αυτόν επεδίωκε να ορίσει το εν λόγω είδος πεζογραφήματος.

«Το μυθιστόρημα... προσπαθεί να απομυθώσει ό, τι πιο σπουδαίο μπορεί να συμβεί σε μια κατάσταση ανθρώπινη, όπως αυτή που καταγράφεται σε αυτό το κείμενο, που είναι η ιστορία τριών ανθρώπων...». Τα λόγια είναι του πατρός Χειμωνά. Με αυτά θα μπορούσε και ο υιός να υπερασπιστεί τον χαρακτηρισμό που επιλέγει για το καινούριο, σύντομο μυθιστόρημά του. Εδώ, πάντως, τελειώνει η οπία

συγγένεια των δύο βιβλίων. Ο «αιρετικός» Γιώργος Χειμωνάς συμβολοποιεί τους ήρωες, ανασητώντας το νόημα της ανθρώπινης κατάστασης. Ο υιός επιμένει σε «ανεξιχνίαστες ψυχές», αναδεικνύοντας, αυτή τη φορά ευκρινέστερα, τη σκοτεινή τους όψη. Στήνει ένα ερωτικό τρίγωνο, δύο ανδρών και μιας γυναίκας, για να αφήγησει έναν νοσηρό έρωτα, ικανό να οδηγήσει ακόμη και σε παρανοϊκές συμπεριφορές και πράξεις. Με το μηδενιστικό τέλος, που επιλέγει για το μυθιστόρημά του, δίνει τη δική του απάντηση στο νόημα της ανθρώπινης κατάστασης. Ο ήρωάς του «πάτησε τη σκανδάλη» γιατί «δεν είχε να πάει πουθενά». Για τον ίδιο λόγο, «κλότσησε το σκαμνάκι κάτω από τα πόδια της» η ηρώδα της συνομηλικής του Λένας Κτισσοπούλου, στους «Μακρινούς δρόμους», αφού προηγουμένως είχε «φορέσει την μπαλάντζα για κολιέ». Και στις δύο περιπτώσεις, ο άλλος άνθρωπος, που η ερωτική προσήλωση είχε αναγάγει σε κέντρο του κόσμου, είναι νεκρός. Ο Χειμωνάς, ωστόσο, προχωρεί βαθύτερα, δείχνοντας το υπαρξιακό κενό του ήρωά του, που υπήρχε παιδιόθεν. Γι' αυτόν η ερωτική εμμονή δεν είναι παρά ένα ακάλυπτο προκάλυμμα στον πανικό του κενού.

Ο Χειμωνάς σκιαγραφεί μια προσωπικότητα επιρρεπή σε νοσηρές ψυχικές καταστάσεις. Είναι ένας άνθρωπος που ζει μόνος του, χωρίς οικογένεια, χωρίς ερωτική συντροφιά, χωρίς φίλους, με παρατημένες τις σπουδές του. Εχοντας εξασφαλισμένα τα προς το ζην από την πατρική κληρονομιά, δεν βρίσκεται ενδιαφέρον σε καμιά απασχόληση και ως μοναδική του διασκέδαση αναφέρεται ο κινηματογράφος. Στα είκοσι δύο του, στο Παρίσι, είχε ερωτευτεί μια γαλλίδα συμφοιτήτριά του, με την οποία συμβίωσε δύο χρόνια, μέχρι που τον εγκατέλειψε απροειδοποίητα και χωρίς καμία εξήγηση. Το μυθιστόρημα ξεκινά οχτώ χρό-

νια αργότερα, όταν εκείνη, με ένα ηλεκτρονικό μήνυμα, του αναγγέλλει ότι την επομένη φτάνει στην Αθήνα. Είναι μια όμορφη γυναίκα, που ερωτεύεται με πάθος άνδρες, που, ωστόσο, την θέλουν μόνο για να περάσουν μαζί της κάποιες ευχάριστες στιγμές. Εκείνη, όμως, επιμένει να τρέχει στο κατόπι τους. Ετσι, κυνηγώντας έναν παντρεμένο διπλωμάτη, φθάνει στην Αθήνα, εκμεταλλευόμενη την αδυναμία του παιλαιού συντρόφου της, τον οποίο θεωρούσε ανέκαθεν λύση ανάγκης. Το τρίτο πρόσωπο, ο Έλληνας που ερωτεύεται η Γαλλίδα στην Αθήνα, είναι ένας προσηλωμένος άνθρωπος, που φαίνεται προς στιγμήν ότι θα δώσει μια φυσιολογική λύση στο βουβό και χωρίς ανταπόκριση ερωτικό πάθος του ήρωα.

Η συμπεριφορά, όμως, και των τριών ηρώων εμφανίζεται αλλοπρόσαλλη. Οι αντιφατικές διαθέσεις και οι οπισμαδικές αντιδράσεις τους καλλιεργούν το σαοπές της ιστορίας. Ενώ η κατάσταση σύγχυσης επιτείνεται από όσα απειλητικά και δυσεξήγητα συμβαίνουν γύρω τους. Μια συμπλοκή κουκουλοφόρων με την αυτονομία στο κέντρο της Αθήνας. Μια νυχτερινή τελετουργία σε έναν υπόγειο χώρο, που θυμίζει κατακόμβη, όπου ένας ιερέας, γιος αντάρτη σκοτωμένου στον Εμφύλιο, ευαγγελίζεται κάτι μεταξύ νέας κομμουνιστικής επανάστασης και Δευτέρης Παρουσίας. Συγγραφέας κλειστών χώρων ο Χειμωνάς, εδώ στήνει τις κορυφαίες σκηνές δράσης σε ανοιχτούς, όπως το κοίλο στο αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου και καταμεσής στο πέλαγος. Στην πρώτη σκηνή, με υπόκρουση τα λόγια της Μήδειας, σε απόδοση πατρός Χειμωνά, πλέκεται ο, εν τέλει, καταστροφικός έρωτας της Γαλλίδας με τον Έλληνα αντίζηλο. Ενώ στη δεύτερη τελείται ο φόνος.

Δεν πρόκειται για ένα έγκλημα εν θερμώ, σκέφτεται με πρώτη ματιά, δείχνει. Η ταραγμένη ψυχολογία του ήρωα του κυοφορεί από καιρό. Το κυοφορεί όταν, ως φιλοξενούμενη του, την κλειδώνει στο δωμάτιο, όταν, μετά την απόδρασή της, την παρακολουθεί κατά πόδας. Η ιστορία τους, μέσα από τη δική του οπτική γωνία, περιγράφεται ως απολύτως φυσιολογική. Διαφορετική όμως προκύπτει όταν η αφήγηση παρακολουθεί την οπτική των δύο άλλων. Αυτός είναι ένα τρόπος για να φανεί το χάσμα ανάμεσα στις σκέψεις και τις πράξεις του. Ο συγγραφέας κατορθώνει να αποτυπώσει τον πειθαναγκαστικό τρόπο σκέψης, που χρησιμεύει ως αυτοάμυνα και δηλώνεται με τον τίτλο. «Δεν την αγαπάω πια», σκέφτεται στο αεροδρόμιο, που τη βλέπει, ενώ, ήδη από το φαιατικό όνειρο, που τοποθετείται ως εισαγωγή, φανερώνεται η έμμενη προσκόλληση του σε αυτήν. Η αντίφαση του τίτλου, σε συνδυασμό με τον νοσηρό χαρακτήρα του έρωτά του θυμίζει το διήγημα, *Κι ενώ θρόβαίμαι, αγάπη μου* του Σωτήρη Δημητρίου. Συμβάλλουν στην ομοιότητα ο μικροπερίοδος λόγος και η ελλειπτική αφήγηση, που στα χόματα της αφήγησης να φανεί η ένταση των αισθημάτων. Πιστεύουμε ότι με αυτό το έκτο, οισονε μυθιστόρημα, ο Χειμωνάς κατοχυρώνεται στην νεότερη γενιά ως μια ιδιότυπη και ενδιαφέρουσα περίπτωση. □